

18 is ook maar een getal

Onderzoek naar overgang pleeg- en
besloten/gesloten jeugdhulp naar volwassenenzorg

Contactgegevens

Januari 2018

Karin Schaafsma

kschaafsma@dsp-groep.nl

Mia Dieters

mdieters@dsp-groep.nl

06 46313340

Niets om op terug te vallen

Overbrugging is belangrijk, zodat jongeren een start kunnen maken. Overbruggen zodat ze niet onder de brug terecht komen. Bij deze jongeren wisselt de situatie heel vaak, er valt ook heel vaak een gat qua zorg of qua financiën, ook al is het maar een maand of een paar maanden. Deze jongeren hebben niets om op terug te vallen, dus overbrugging moet echt. Het moet allemaal goed op elkaar aansluiten.

(citaat van een jongerencoach)

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Knelpunten	6
2.1	De jongere en zijn/ haar netwerk	7
2.2	De jeugdhulp tot 18	7
2.3	Gemeentelijke teams	8
2.4	Leefdomeinen	9
2.5	Wetgeving en financiering	11
2.6	Meest in de knel...	12
3	Wat zeggen de jongeren zelf?	14
4	Oplossingsrichtingen	17
4.1	Eerder anticiperen	17
4.2	Meer samenwerking en eigenaarschap tot stand brengen	18
4.3	Meer continuïteit creëren	18
4.4	Flexibel aanbod creëren dat maatwerk mogelijk maakt	19
4.5	Praktische belemmeringen verminderen	21
4.6	Overige adviezen	21
	Bijlagen	
	Bijlage: verantwoording	22

1 Inleiding

De overgang van jeugd naar volwassenheid is voor iedere jongere een proces met belangrijke stappen en mijlpalen. Voor jongeren in pleegzorg en besloten/gesloten jeugdhulp is deze omschakeling rigoureu. Het gaat het hier om kwetsbare jongeren die –wat betreft hun persoonlijke capaciteiten en hun sociale netwerk – (nog) onvoldoende in huis hebben om de overstap naar de maatschappij goed/zelfstandig te maken. De kans is daarom groot dat zij op straat belanden en/of na verloop van tijd met ‘een rugzak vol problemen’ opnieuw bij de hulpverlening aanbelden (en bijvoorbeeld via het veiligheidshuis aangemeld worden).

De handreiking *Van 18-min naar 18-plus* die de VNG in samenwerking met het Nji maakte voor gemeenten (augustus 2016), verwoordt het probleem helder:

Met 18 verandert de omgeving van de jongere: de betrokkenheid van voogden en instanties vanuit de jeugdhulp eindigt bij volwassenheid. Plotseling zit de jongere ‘aan het stuur’ en moet hij zijn eigen hulpvraag formuleren en eigenlijk ook zijn eigen problemen oplossen. (...) De jongere belandt van de ‘pedagogische en beschermende’ omgeving van school en de instanties van de jeugdwet nu in de vraaggerichte Wmo en de meer eisen stellende Participatiewet. Ook verlenen de sociale diensten of corporaties nauwelijks hulp aan de jongere voordat deze meerderjarig is. De aansluiting tussen de stelsels klopt theoretisch, maar in de praktijk vallen jongeren vaak tussen wal en schip.

De knelpunten die optreden in de overgang naar volwassenheid/zelfstandigheid zijn niet nieuw. De ‘knip’ tussen 18-/18+ is al jarenlang een kwestie die met de transitie van verantwoordelijkheden naar de gemeenten beter ondervangen zou kunnen worden – zo was de gedachte.

Belangrijke vraag is dan ook: hoe kunnen gemeenten ervoor zorgen dat de omschakeling naar volwassenheid en zelfstandigheid van deze kwetsbare jongeren op een meer geleidelijke en begeleide manier kan verlopen, opdat er onderweg zo min mogelijk brokken gemaakt worden?

De gemeenten Alkmaar, Hoorn en Zaanstad hebben al stappen gezet, om dit proces voor kwetsbare jongeren zo goed mogelijk te laten verlopen:

- 🕒 Project aansluiting 18-18+ Regio Alkmaar waarin een perspectiefplan voor 17,5 jarigen centraal staat.¹ Gemeente Alkmaar werkt met een team specifiek voor de overgang: team rond 18.
- 🕒 Voor het huidige college van Hoorn is de overgang 18-/18+ een van de speerpunten. Eerder faciliteerde deze gemeente onder andere de ontwikkeling van nieuw aanbod, zoals Stoelen met kansen (begeleiding aan jongeren die thuis wonen).
- 🕒 Zaanstad: Project zorgcontinuering 18-jarigen.

De plannen van Zaanstad en regio Alkmaar zoeken de oplossing van het probleem voornamelijk in het maken van goede procesafspraken tussen gemeente en jeugdhulpaanbieders.

¹ Uit enkele interviews komt naar voren dat dit project nog beperkt in de praktijk wordt gebracht.

Onderzoek DSP-groep

Toch blijven deze gemeenten zoeken naar meer en andere oplossingen. DSP-groep heeft in hun opdracht daarom een kort onderzoek verricht om een beeld te verkrijgen wat landelijke op dit vlak gebeurt en in aanvulling daarop te achterhalen hoe de drie gemeenten er zelf voorstaan. Centrale vraag daarbij was:

Hoe verloopt de overgang van jeugdhulp naar Wmo voor 18-jongeren die (nog) niet zelfstandig kunnen wonen vanwege psychische en/of psychosociale problematiek?

Deze rapportage hebben wij toegespitst op de belangrijkste knelpunten en mogelijke oplossingsrichtingen – landelijk maar vooral in de drie gemeenten zelf. Daarbij concentreren we ons op datgene wat in de macht van de gemeenten zelf ligt.

2 Knelpunten

Drie jaar terug kwam ik haar tegen. Ze had een junkmoeder en haar vader was ook verslaafd. Ze was, net als haar broertjes en zusjes, uit huis geplaatst. Ze is bij Parlan gaan wonen, op een eigen kamertje, daar kwam ze tot rust. Ze heeft school opgepakt, therapie opgepakt en had zelfs een bijbaantje. Toen liep haar indicatie af. Ik ontmoette haar in een van de huiskamers. Ze bleek op straat te leven, sliep soms bij haar moeder die nog steeds junk was, kon op een studentenkamer, maar die kon ze niet betalen. En dat terwijl school binnenkort zou beginnen. Ik heb haar gevraagd hoe ik haar kon helpen. Ik ben met school gaan praten. Heb de situatie uitgelegd en school heeft haar de mogelijkheid te geven om terug te komen wanneer haar leven weer wat meer op orde zou zijn. Ik ben met de jeugd en gezinscoach van de gemeente gaan praten. En omdat wonen voor haar het grootste probleem was, heb ik haar geholpen om een urgentieverklaring aan te vragen. Als allereerste alleenstaand meisje in de Alkmaarse geschiedenis heeft ze die gekregen! Maar je wil niet weten hoeveel tijd en moeite dat heeft gekost. Ze kreeg een appartementje. Met ambulante ondersteuning vanuit de Wmo. Ook daarin was ze de eerste.

We zijn nu drie jaar verder en het gaat heel goed met haar. Ze doet MBO niveau 3, bejaardenzorg. Werkt in een leerwerkbedrijf en haalt binnenkort haar diploma. Ik weet zeker dat ze, als we haar niet hadden geholpen, net als haar moeder verslaafd was geweest, zonder toekomst, met schulden en zonder diploma.

(uit interview met jongerencoach Straatgeluid, Alkmaar)

Allerlei factoren (knelpunten) bemoeilijken de overgang naar volwassenheid en zelfstandigheid. We hebben hieronder deze factoren gerangschikt naar perspectief en schetsen de problematiek vanuit verschillende perspectieven:

- 🕒 de jongere zelf
- 🕒 de jeugdhulp tot 18
- 🕒 de gemeentelijke teams (Wmo en jeugd en gezinscoaches)
- 🕒 leefdomeneinen: wonen, zorg en begeleiding, onderwijs, werk, inkomen
- 🕒 wetgeving en financiering.

We geven het beeld zoals dat uit ons onderzoek naar de landelijke stand van zaken naar voren komt en vullen dit aan met observaties specifiek vanuit Alkmaar, Hoorn en Zaanstad.

2.1 De jongere en zijn/ haar netwerk

Een snelle blik op andere gemeenten (landelijk beeld, zie bijlage) laat algemene aandachts- en knelpunten van de overgang van 18- naar 18+ zien die ook aan de orde zijn in Alkmaar, Hoorn en Zaanstad:

- ③ *Eindelijk vrijheid*: jongeren willen vrij zijn, zelf bepalen, hebben vaak al lange hulpverleningsgeschiedenis. Ze willen daaruit weg en hebben geen vertrouwen meer in de hulpverlening.
- ③ *Stevige problematiek*: door hechtingsproblematiek, geschiedenis met huiselijk geweld, trauma's en psychiatrische problematiek en/of LVB zijn hun sociale en psychosociale vermogens minder ontwikkeld. Die problematiek bepaalt hun zelfbeeld, probleembesef, mate van zelfreflectie en zelfredzaamheid. Regelmatig is ook sprake van gedragsproblematiek, impulsiviteit, depressie en agressie. Emotionele en cognitieve ontwikkeling kan achterlopen ten opzichte van de 'normale' ontwikkeling. Dat heeft consequenties voor de (mate waarin) een jongere zelfstandig/ zelfredzaam kan worden, in groepen (grotere sociale verbanden) kan functioneren, een opleiding kan volgen, werk kan verwerven en vasthouden, zijn of haar weg kan vinden in de maatschappij.
- ③ *Volop in ontwikkeling*: jongeren zijn op deze leeftijd nog volop in ontwikkeling. Het is soms moeilijk om een voorspelling te doen over de mate waarin zij op de langere termijn in staat zullen zijn zelfstandig te kunnen leven.
- ③ *Gebrek aan netwerk*: juist jongeren die in intramurale setting of pleegzorg terechtkomen, hebben geen of weinig steunend netwerk om op terug te vallen. Dat was ook een belangrijke reden waarom ze uit huis geplaatst werden. Het gaat regelmatig om ouders met psychiatrische problematiek en/of verslaving, LVB en/ of om huiselijk geweld en detentie.
- ③ *Gebrek aan netwerkopbouw*: deze jongeren bouwen in de regel ook geen steunend netwerk op tijdens hun verblijf in gesloten/besloten jeugdhulp.

2.2 De jeugdhulp tot 18

De volgende punten zien we in meerdere Nederlandse gemeenten:

- ③ *Grote overgang*: gesloten jeugdhulp ² heeft een 'bevoogdend' systeem met weinig eigen verantwoordelijkheid voor jongeren. Hierdoor wordt de overgang naar 'buiten' (met zoveel meer vrijheid) extra groot.
- ③ *Vorbereiding uitstroom*: jongeren worden te laat en/of onvoldoende voorbereid op situatie na uitstroom.
- ③ *Nazorg uitstroom*: jeugdhulpaanbieders hebben weinig of geen zicht op/geen beleid op nazorg na uitstroom, geen of onvoldoende contact/samenwerking met partijen 'buiten', zoals gemeenten,

---

² Als jongeren 18 jaar worden komt de machtiging gesloten jeugdhulp (MGJZ) te vervallen, tenzij – na onderzoek – voor een half jaar een rechterlijke machtiging (RM) afgegeven wordt (bij gevaarcriterium in combinatie met psychiatrische stoornis).

onderwijs, werk en inkomen, etc. Aanbieders zetten overigens in toenemende mate in op ambulantisering: intensieve ambulante gezinshulp na verblijf.

- ⦿ *Wisselingen hulpverleners*: personele wisseling versterkt het gegeven van onvoldoende voorbereiding op de situatie na uitstroom en onvoldoende zicht op hoe het vervolgens gaat met de uitgestroomde jongeren.

Aanvullingen vanuit Alkmaar, Hoorn en Zaanstad

Deze punten zijn ook herkenbaar voor Alkmaar, Hoorn en Zaanstad. Sterk bevestigd wordt hier het beeld dat gemeenten en jeugdhulpaanbieders weinig zicht hebben op wat er gebeurt nadat de jongeren uit jeugdhulp zijn uitgestroomd. Een groot deel van de jongeren lijkt terug te keren naar huis terwijl duidelijk is dat dit niet ideaal is. Aanvullende aandachts- en knelpunten zijn hier:

- ⦿ Jongeren worden wel voorbereid op hun terugkeer (oefenen met meer vrijheden, leren niet weg te lopen voor problemen, oplossingsstrategieën veranderen), maar ‘... de scherpe kantjes³ zijn er nog niet van af, terwijl dat wel de verwachting is.’
- ⦿ Als verlengde jeugdhulp aangevraagd wordt voor 18+, dan moeten deze jongeren vrijwillig voor gesloten jeugdhulp kiezen; dat doen ze vaak niet. Hierdoor is ook geen ambulante zorg⁴/trajectbegeleiding⁵ na 18 jaar mogelijk.
- ⦿ Plan maken (trajectplan, toekomstplan, perspectiefplan) voor het leven na uitstroom is niet altijd mogelijk, want soms plaatst de gecertificeerde instelling een jongere die al bijna 18 is.

2.3 Gemeentelijke teams

Landelijk zien we dat het bij gemeentelijke teams gaat om een grote verscheidenheid: sociale wijk-, gebieds-, jeugdteams en consulten/klantmanagers Wmo en beschermd wonen:

- ⦿ *Specifieke kennis over jongeren*: brede gebiedsteams hebben vaak (te) weinig kennis van specifiek jongerenproblematiek (pubers en jongvolwassenen) – zeker waar het over deze complexe doelgroep gaat. Teams bieden vaak te lang te lichte hulp zodat problemen verergeren. Goede indicatiestelling ontbreekt.
- ⦿ *Te weinig capaciteit*: caseload van de medewerkers is veelal groot.
- ⦿ *Verlengde jeugdhulp*: de mogelijkheid van verlengde jeugdhulp wordt door de teams onvoldoende benut.

---

³ Met ‘scherpe kantjes’ wordt bedoeld: hun onvermogen om goed om te gaan met de uitdagingen van het zelfstandig functioneren in de samenleving.

⁴ Transferium geeft (tot 18 jaar) verplichte begeleiding ‘mee’ met jongeren die terug naar huis gaan (ambulant werkende pedagogische medewerker en vaak ook systeemtherapeut die in onderlinge afstemming met de jongere en het gezin werken). Het gebeurt regelmatig dat het thuis toch weer mis gaat, jongere gaat dan terug naar Transferium.

⁵ De Koppeling spreekt van trajectbegeleiding. Trajectbegeleiding is eveneens een vorm van nazorg die gegeven wordt vanuit gesloten jeugdhulp voor jongeren die terug naar huis gaan. Is gericht op de jongere zelf (coaching) en op het gezin (systeem therapie).

Aanvullingen vanuit Alkmaar, Hoorn en Zaanstad

- ③ *Samenwerking tussen gemeente, jeugdhulp- en GGZ-instellingen* bij terugkeer van jongeren, is niet vanzelfsprekend. In de gesprekken met meerdere respondenten komt naar voren dat organisaties met regelmaat jongeren naar huis sturen, ook wanneer er geen stabiele thuissituatie is en dat lokale (jeugd)teams initiatief moeten nemen om hulpverlening te continueren. Regelmatig worden gemeenten pas op het laatste moment op de hoogte gebracht van de uitstroom van een jongere. De jongere weet dit in zo'n geval zelf ook laat. Om dit te ondervangen, is in Hoorn de manager van de integrale gebiedsteams contactpersoon voor gesloten jeugdhulpvoorzieningen in de omgeving. Alkmaar probeert dit punt te ondervangen door van jeugdhulporganisaties te vragen een 17,5 jaarplan van de jongere te overleggen. In de praktijk kan dit plan ook functioneren als een soort overdrachtsdocument. Het werken met deze plannen functioneert in de praktijk echter nog zeer beperkt.
- ③ *Aansluiting Wmo en Jeugd.* In Alkmaar lijkt dit geen knelpunt: er is regelmatig overleg tussen collega's jeugd en Wmo in team 'rond 18'⁶. In Hoorn wordt gewerkt met gebiedsteams waar jeugd- en Wmo-consulenten samenwerken. Kanttekening die geplaatst wordt: een grote categorie jongeren gaat de stap naar zelfstandigheid nooit zetten vanwege LVB met psychiatrie of door psychiatrie – terwijl Wmo gericht is op participatie en toegroeien naar zelfstandigheid. In Zaanstad is de afspraak gemaakt dat er warme overdracht moet plaatsvinden vanuit jeugdteams naar sociale wijkteams, onder regie van jeugdteam. Ook komt naar voren dat sociale wijkteams niet ingericht zijn op deze complexe groep jongeren met LVB en/of psychiatrie en/of gedragsproblematiek.
- ③ *Monitoring en nazorg.* Als een jongere is ondergebracht in reguliere zorg, zijn monitoring en nazorg vanuit Wmo (na verwijzing naar woonvoorziening) beperkt:
"We kijken binnen 1 a 2 maanden of het goed is opgestart. Daarna is het de bedoeling dat we evalueren maar daar komen we in de praktijk niet aan toe."

2.4 Leefdomeinen

Op de diverse leefdomeinen zien we zowel landelijk als in Alkmaar, Hoorn en Zaanstad het volgende beeld:

Wonen

Dat er onvoldoende goedkope en geschikte woonruimte is voor mensen met een kleine beurs en dus ook voor jongeren is een bekend probleem. Maar alleen (zorgen voor) voldoende woonruimte is niet genoeg.

- ③ Pas met 18 jaar is inschrijven voor woning mogelijk en dan pas na jaren toewijzing woning door corporatie. Huurtoeslag is mogelijk vanaf 23 jaar en alleen voor zelfstandige woonruimte (dus is niet van toepassing voor woning delen).
- ③ Woonbegeleiding van zorgaanbieders voor 18+ is onvoldoende waardoor corporaties minder geneigd lijken te zijn om woningen ter beschikking stellen aan jongeren.

---

⁶ Verreweg de grootste doelgroep van dit Team rond 18 zijn de jongeren die uitstromen uit jeugdhulp.

Zorg en begeleiding voor 18+

- ⦿ Sommige woonzorgvoorzieningen beschermd wonen zijn zo comfortabel dat jongeren niet willen uitstromen (verstoppert van voorzieningen).
- ⦿ Weinig afstemming tussen gemeentelijke zorginkoop en bijzondere bemiddeling voor woningen voor bijzondere doelgroepen.
- ⦿ Hiaten in het zorgaanbod (ambulante ondersteuning/kamertraining, etc.), o.a. vanwege de focus van gemeentelijke inkoop op kostenbeheersing. Ook werken gemeenten, zorgverzekeraars en zorgkantoor onvoldoende aan gezamenlijke inkoop en integraal aanbod
- ⦿ Hiaten vooral waar het gaat om begeleiding voor kwetsbare jongeren met LVB, verslaafde jongeren met psychiatrische problematiek, kwetsbare jongeren met stevige gedragsproblematiek zonder psychiatrie en tienermoeders.
- ⦿ Nadruk/druk op verantwoording en monitoring bij zorgaanbieders leidt tot bureaucratie, kost veel tijd die niet aan hulp en begeleiding besteed wordt. Regionale zorgaanbieders hebben bovendien vaak te maken met verschillende eisen vanuit verschillende gemeenten.
- ⦿ Jongeren worden soms onder curatele gesteld voor financiën en curatoren willen meteen geld zien, met schulden tot gevolg.
- ⦿ De jeugd GGZ en de GGZ voor volwassenen sluiten onvoldoende op elkaar aan als het gaat om overdracht/werken in elkaars verlengde en (verschillende) financiering.

Onderwijs

Scholen hebben soms onvoldoende kennis van psychiatrische problematiek: ze praten niet met hun leerling, maar over hun leerling.

Werk, inkomen

Deze groep jongeren heeft over het algemeen weinig kans op werk. Hierbij speelt het volgende mee:

- ⦿ Onvoldoende (gebundelde) informatie over alle mogelijkheden voor jongeren (subsidies/opleidingen) op gemeentelijke website.
- ⦿ Weinig aanbod voor passende dagbesteding voor jongeren.
- ⦿ Werk & Inkomen: verplichte zoekopdracht (van 4 weken) naar werk is lastig voor deze jongeren.
- ⦿ Te weinig inkomen voor zelfstandig leven (studiefinanciering, uitkering) en/of schulden (onder andere door verplichte zorgverzekering die niet of verkeerd wordt afgesloten en/of niet betalen van de premie).

Aanvullingen vanuit Alkmaar, Hoorn en Zaanstad

Overheersend is het beeld van discontinuïteit in het leven en de huisvesting van deze jongeren⁷. Vaak hebben ze al vanaf jonge leeftijd op veel verschillende plekken gewoond: in huis, uit huis, in een pleeggezin, een ander pleeggezin, de crisisopvang, de gesloten jeugdhulp. Als ze 18 worden, zet deze discontinuïteit

---

⁷ Vergelijk ook het citaat 'Niets omop terug te vallen' dat we op de startpagina van dit rapport hebben opgenomen.

zich voort: beschermd wonen (BW) gericht op toegroeien naar zelfstandigheid betekent tussentijds overstappen van de ene naar de andere vorm en ook een andere plek. Verblijf in kamertrainingscentrum is voor maximaal twee jaar. Als ze het hier niet redden, moeten ze weg. Of er is, na twee jaar verblijf, geen vervolgplek, zoals zelfstandige woonruimte. En dat terwijl ze geen thuis hebben om op terug te vallen.

Aandachtspunten van de drie gemeenten:

- ③ Er is behoefte aan meer mogelijkheden om stap voor stap naar zelfstandigheid te groeien en meer diversiteit in kamertrainingsplekken en zelfstandige huisvesting met begeleiding om maatwerk te kunnen bieden. Die vervolgplekken zijn vaak ook niet op tijd in beeld bij uitstroom uit jeugdhulp bij 18 jaar of eerder. Er zijn veel last minute aanmeldingen bij BW-instellingen.
- ③ Onze indruk is dat regelmatig moeilijke jongeren uit gesloten jeugdhulp worden 'doorgeschoven' naar zorgaanbieders die niet altijd volledige informatie over deze jongeren vooraf krijgen.
- ③ Wachtlijsten voor BW zorgen voor discontinuïteit in zorg en begeleiding: zowel de Wmo-plekken als de plekken voor chronische problematiek (Wlz).
- ③ GGZ-instellingen kennen vervolgmogelijkheden onvoldoende, wachten te lang met aanmelding voor indicatie Wmo (voor BW bijvoorbeeld).
- ③ Organisaties voor BW, Wmo-consulenten en/of wijkteams hebben nog onvoldoende ervaring in het begeleiden van jongeren (18+) met de typische kenmerken van pubers en adolescenten in combinatie met gedragsproblematiek en ontwikkelingsachterstand.
- ③ BW is regionaal en ambulante begeleiding is lokaal: in hoeverre is dit een knelpunt?
- ③ Scholen zijn vaak niet op de hoogte van wat er speelt in het leven van deze jongeren en waarom zij uitvallen – waardoor oplossingen op maat (op welk moment, onder welke omstandigheden het onderwijs hernomen zou kunnen worden) niet gezocht worden.

2.5 Wetgeving en financiering

Onderstaande knelpunten liggen buiten de invloedssfeer van gemeenten maar blijven van belang en noemen we daarom hier:

- ③ Schotten tussen Jeugdwet, Wmo en Zorgverzekeringswet en ook jeugd GGZ en GGZ voor volwassenen; overgangen in financiering leiden tot breuken in de zorg, ondanks integrale teams Jeugdwet en Wmo.
- ③ Indicatiestelling voor Wmo-voorzieningen is pas met 18 jaar mogelijk. Er is dan altijd vertraging als jongeren uit de jeugdhulp komen en een indicatie nodig hebben.
- ③ Huurbescherming (Huurwet) maakt verlenging van tijdelijke contracten onmogelijk.
- ③ Woonplaatsbeginsel: de gemeente waar de jongere van 18+ op dat moment woont, is verantwoordelijk voor de zorg.

Er zijn voor jongeren verschillende wetten en instrumenten per leeftijdsgroep⁸:

Aanpak risicojongeren									
0-12	12-14	15 jaar	16 jaar	17 jaar	18 jaar	21 jaar	23 jaar	27 jaar	27+ jaar
Jeugdhulp (jeugdbescherming + reclassering + pleegzorg)					Evt verlenging jeugdhulp				
Wet langdurige zorg									
					Zorgverzekeringswet (GGZ)				
					Wet maatschappelijke ondersteuning (incl. beschermd / begeleid wonen)				
Leerplicht					Studiefinanciering				
			Kwalificatieplicht		Wet Regionale Meld- en Coördinatiefunctie				
					Jongerenloket/jongerenpunt				
					Jongeren aan de Slag (jeugdwerkloosheid)				
Aanpak jeugdoverlast / criminaliteit									
			Adolescentenstrafrecht						

Aanvullingen vanuit Alkmaar, Hoorn en Zaanstad

Uit de interviews in Alkmaar, Hoorn en Zaanstad komt naar voren dat 18 jaar worden en voor de wet volwassen zijn, een van de belangrijkste struikelblokken is in de overgang naar volwassenheid en zelfstandigheid van jongeren die uit jeugdhulp komen. Het is een idiote grens, zeker voor deze doelgroep, daar is zo'n beetje iedereen het over eens: '18 is ook maar een getal.'

Veel genoemd is ook de aan de wetgeving gekoppelde financieringswijze en de breuken daartussen: hoe meer verschillende typen aanbieders met elkaar samenwerken en meelopen hoe meer grijze gebieden qua financiering ontstaan.

2.6 Meest in de knel...

Uit de interviews met de diverse partijen in Alkmaar, Hoorn en Zaanstad komt naar voren dat twee 'subgroepen' van jongeren het meest in de knel komen, buiten de boot vallen en extra aandacht vragen:

- 1 Jongeren die uit (moeten) stromen uit gesloten jeugdhulp, zoals Transferium. Zij worden gezien als een zware en moeilijke groep, vaak is er spraken van stevige gedragsproblematiek, agressie, risico op criminaliteit, loverboyproblematiek. *"Dit zijn jongeren waar, onaardig gezegd, niemand op zit te wachten."*
- 2 LVB-jongeren die te 'goed' zijn voor een voorziening via Wlz (met een IQ hoger dan 70) en tevens psychiatrische problematiek hebben. Deze jongeren passen niet in het hokje van Wlz en komen dan bij de gemeente terecht (Wmo). De kans is groot dat zij dan tussen de wal en het schip raken.

⁸ Dit schema is afkomstig uit: Elke jongere telt. Programma Rotterdamse Risicojongeren 2016 – 2020

Voorbeelden van deze 'tussengroep':

- ③ Jongeren die vanuit gesloten jeugdhulpsetting op straat terecht komen (vaak omdat ze op late leeftijd geplaatst zijn in gesloten jeugdhulp). Als er sprake is van LVB en stevige gedragsproblematiek passen zij niet in een groep, passen niet in de buurt.
- ③ Jongeren 18+ die een zwaardere behandelsetting weigeren maar het niet gaat redden in BW. Om hen moet behandeling 'gebouwd' worden en waar risico dat zij zich daaraan onttrekken groot is.
- ③ Jongeren (vaak meisjes) van 18+ die suïcidepogingen hebben gedaan en eigenlijk 24 uren setting nodig hebben met toezicht, terwijl die niet voor handen is.

3 Wat zeggen de jongeren zelf?

In dit hoofdstuk laten we de jongeren zelf aan het woord om een beeld van hun leefwereld te schetsen.

*Wel fijn dat er eindelijk in dit soort onderzoeken ook mét jongeren wordt gepraat!*⁹

De casemanager was wel belangrijk voor mij

Ik woon sinds maart hier.¹⁰ Ik kon niet meer thuis wonen omdat ik ruzie met mijn moeder had. En mijn vader kon ook niet voor me zorgen, mijn moeder en oma hadden aangifte gedaan vanwege huiselijk geweld. Dus woonde ik bij mijn oma. Ik was 15 jaar toen zij overleed. Toen zat ik kort in een woongroep, ik moest daar een netwerkkaart maken, over wie belangrijk voor mij waren. Een pleegzusje dat ik al kende hielp me en zo kwam ik bij pleegouders, oudere mensen. En nu dus hier. Van de gemeente had ik een casemanager, zij heeft mij geholpen, zij had ook contact met mijn vader. Zij was wel belangrijk voor me. Ik heb nu wel weer een beetje contact met mijn moeder en ook met mijn vader, maar ik bespreek mijn problemen niet. Ik mis wel een vader of een moeder. Nee, ik zou geen buddy willen. Dan moet ik vragen beantwoorden terwijl ik diegene helemaal niet ken.

Ik ga naar school, ik wil verpleegkundige worden. Mensen reageren meestal negatief als ze horen dat ik hier woon. Maar mijn mentor van school heeft het uitgelegd aan de klas, dat hielp.

Over een paar maanden word ik 18 jaar, ik weet niet of ik hier kan blijven. Ik zou dat wel willen. Tot ik een eigen woning heb. Ik heb wel tijd nodig om daar aan te wennen. En ik hoop dat ik wel begeleiding krijg. Anders sta ik er helemaal alleen voor.

(jongen, 17 jaar)

Van de hak naar de tak gestuurd

Als je 18 wordt... als je mazzel hebt kun je nog bij je pleegouders wonen, maar anders heb je eigenlijk niks en sta je op straat. Je moet alles zelf betalen en regelen en er komt heel veel op je af.

Mijn pleegouders hielpen mij niet. Ik had veel ruzie met ze en zij hebben toen ik 18 was de handen van mij afgetrokken. Omdat het niet goed ging en ik op straat dreigde te belanden ben ik bij een vriendin gaan wonen. Ik moest wel nog steeds in

⁹ Dit was de conclusie van de jongeren na afloop van het groepsinterview bij StraatGeluid.

¹⁰ Residentiële jeugdhulp bij De Steenuil in Enkhuizen.

Amsterdam zijn, bij de gemeente Amsterdam, het jongerenloket of Streetcorner Work. Maar ik had geen geld, dus reed zwart en kreeg veel boetes. Door instanties werd ik van de hak naar de tak gestuurd. Ik hoopte vaak dat ze het naar elkaar konden e-mailen, maar elke keer moest ik toch weer helemaal opnieuw mijn verhaal doen. Mijn ouders wonen in Suriname. Ik heb ook nog 4 jaar bij hen in Suriname gewoond. In veel verschillende pleeggezinnen gezeten waar het vaak ook niet goed ging. Ook bij twee homo's gezeten die later pedofiel bleken te zijn.

(jongvolwassen vrouw, 20 jaar)

Naar huis gestuurd

Ik zat in een gesloten instelling, het ging zo goed dat ik eerder naar huis gestuurd werd, net voor ik 18 werd. Zij dachten dat ik mij wel zou redden als ik zelf een kamer zou vinden. Vanuit de gesloten instelling ben ik naar mijn ouders gegaan, totdat er een kamertje vrij zou komen. Voor mijn 18^e had ik een jeugdbeschermer, maar na mijn 18^e viel alles van jeugdhulp weg. Thuis ging het niet altijd even makkelijk. De instelling vond ik fijn, ik had het daar zo naar mijn zin, ik wilde zelfs op een gegeven moment niet meer op verlov. Stapje voor stapje word je ouder en je realiseert je steeds meer dat je het verleden kan laten rusten en verder kan gaan. Het gaat nu redelijk met mijn ouders, maar soms nog wel ruzie. Ik ga binnenkort weer naar school. Ik was van school getrapt omdat ik teveel miste. Maar dat kwam omdat ik in transitie ben van man naar vrouw en omdat ik naar veel behandelingen moest tijdens schooltijd. Ik doe MBO niveau 1.

(jongvolwassen vrouw, 19 jaar)

De klik

Toen ik 16 was werd ik uit huis geplaatst. Eerst woonde ik bij mijn opa en oma, daarna een jaar in een speciale kleinschalige woongroep van jeugdhulp. Omdat het budget niet verlengd werd ben ik bij Maria Magdalena¹¹ gaan wonen. Daarna ben ik twee maanden op mijzelf gaan wonen, maar dat ging niet goed. Ik was depressief en verslaafd. Toen ben ik naar een afkickkliniek gegaan. Ik had een cannabisverslaving. Toen moest ik weer ergens wonen, de gezinscoach hielp wel en een kamertrainingscentrum was een optie, maar daar moest ik 4 maanden voor wachten. Nu zit ik daar. Het is een woonvoorziening, begeleid zelfstandig wonen. Toen ik aan het afkicken was, had ik een dagbesteding nodig en het was zomervakantie. Dus naar school kon ik niet. Toen kwam ik op de site van

¹¹ Zie ook de beschrijving van Stichting Maria Magdalena aan het einde van dit hoofdstuk.

Straatgeluid. Ik maak muziek en bij Straatgeluid hebben ze een muziekstudio. Dat was de klik. Ik maak hiphop, produceer en schrijf teksten. Daarnaast doe ik MBO marketing en communicatie niveau 4. Ik wil door in de muziek of in marketing.

(jongvolwassen man, 19 jaar)

Ik kom niet rond

Ik werd zwanger op mijn 18^e, mijn zoontje is nu vijf. Ik woonde thuis toen ik zwanger raakte en ik had geen werk en ging niet naar school. Ik heb veel voor mijn vader en moeder gezorgd. Mijn vader was al heel lang ziek, maar omdat hij genoeg verdiende kreeg ik geen uitkering. Mijn moeder heeft een vorm van autisme. Ik wilde toen ik zwanger werd heel graag geholpen worden met woonruimte en school en werk. Ik wist niet wat ik moest doen. Mijn vader was toen net overleden. Ik heb jeugdhulp gemild, maar die vonden de situatie niet erg genoeg.

Ik woon nu nog steeds bij mijn moeder, het lukt niet om een woning te vinden. Urgentie is afgewezen, ik had een indicatie nodig om in aanmerking te komen voor urgentie, maar ik had geen indicatie. Dan ik zou eerst een half jaar in therapie moeten, maar ik heb niets dus ik hoef ook niet in therapie.

Mijn moeder heeft mij vaak uit huis gezet met mijn zoontje. Ik wil graag naar school, maar ik krijg maar 75 euro omdat ik inwonend ben. Dus dan kom ik niet rond. Bovendien heb ik nu ook geen rust om naar school te gaan. Ik heb altijd voor mijn vader en moeder gezorgd en zorg nu nog steeds voor mijn moeder. Ik moet vijf tot acht jaar wachten op een sociale huurwoning. Ik wil graag kraamverzorgster worden. Daarvoor moet ik eerst niveau 2 halen in de zorg.

(jongvolwassen vrouw, 23 jaar)

4 Oplossingsrichtingen

De knelpunten in ogenschouw nemend, wordt meteen een paar oplossingsrichtingen duidelijk. Deze zien we (hier en daar nog beperkt) in de literatuur en stukken die betrekking hebben op de landelijke situatie. Ze tekenen zich zeker ook af in de gesprekken die wij met de diverse personen in Alkmaar, Hoorn en Zaanstad voerden.

4.1 Eerder anticiperen

Meer zicht en mogelijkheden tot anticipatie creëren door:

Zicht op instroom vanuit jeugdhulp bij gemeente

Oftewel, teams en Wmo-consulenten moeten zicht krijgen op uitstroom vanuit jeugdhulp naar hun gemeente. Goede stap in de richting kan bijvoorbeeld zijn: vaste contactpersonen in de teams voor jeugdhulpinstellingen. Zoals in Hoorn: manager gebiedsteams is vast contactpersoon voor Transferium. Meerdere geïnterviewde personen gaven het belang aan van persoonlijke contacten over en weer.

Zicht op (on)mogelijkheden na uitstroom

Er bestaat een mozaïek aan (on)mogelijkheden voor jongeren die uitstromen uit jeugdhulp. Deze moeten volledig bekend zijn bij de jeugdhulppartners, de teams/jeugd en gezinscoaches en overige betrokken partners:

- ② Diverse vormen van BW (van grootschalig met 24 urenbegeleiding tot kleinschalig begeleid wonen). Echter: BW schiet tekort bij zware gedragsproblematiek, bij LVB (net boven IQ 70), bij noodzaak van intensieve begeleiding (24/7), bijvoorbeeld wanneer suïcide dreigt.
- ② Uitstroomvoorzieningen voor jongeren gecreëerd door zorgaanbieders, inclusief KamerTrainingCentra en fasehuizen: in fases leren zelfstandig te wonen (op kamers, in een woongroep).
- ② Verdien- en omklapwoningen waarbij na een goed doorlopen proefperiode de woning op naam van de bewoner komt te staan.
- ② Zelfstandig wonen met ambulante begeleiding.
- ② Nieuwe (particuliere) initiatieven, zoals Stichting Maria Magdalena
- ② Thuis wonen bij ouders (maar dit gaat vaak mis)
- ② Maatschappelijke opvang (DNO Doen): tussenvorm van HAT eenheden met (minimale) begeleiding

Jongere niet uit het oog verliezen (regiefunctie)

Het is belangrijk dat de jongeren niet uit het oog verdwijnt na uitstroom uit jeugdhulp, en er ook een vinger aan de pols blijft wanneer hij of zij een plek in een kamertrainingscentrum, naar huis of een BW-plek heeft gekregen. Ook dan is een of andere vorm van casusregie (en vooral eigenaarschap) nodig: afspraken over

hoe te handelen wanneer het mis gaat. Een goede communicatie tussen gemeente, jeugdhulp, gesloten jeugdhulpinstelling (wanneer nog betrokken), BW-voorzieningen is essentieel.

De vraag is: bij wie is de regiefunctie het beste te beleggen? Teams die zich specifiek op de groep 16 tot 23 (27) jaar richten lijken kansrijk. Team rond 18 in Alkmaar heeft ambitie om zich hierop te richten. Dit team maakt onderscheid tussen actieve regie (periode waarin orde op zaken moet worden gesteld) en slapende regie (contactmogelijkheid blijven bieden).

4.2 Meer samenwerking en eigenaarschap tot stand brengen

'Doorschuiven' van jongeren voorkomen

Een heldere eerste stap daartoe is een toekomstplan maken en daarover met de jongere in de eerste plaats, maar vooral ook met de betrokken partners overleg te hebben.

Daarbij is wel de aantekening op zijn plaats dat een dergelijk plan niet pasklaar en toekomstbestendig kan zijn: werkelijk goed aansluiten op wat een jongere kan en wil en wat realistisch is. Een plan dat ook motiverend werkt, is nog niet zo gemakkelijk gemaakt. Dit vergt werkelijk meelopen met zo'n jongere, zien hoe hij/zij functioneert 'buiten', zien waar verborgen talenten liggen, zien hoe de leefwereld van de jongere beter op de systeemwereld kan aansluiten, etc.. Vooralsnog wordt een toekomstplan vooral als een overdrachtsformulier gebruikt, zoals in Alkmaar.

4.3 Meer continuïteit creëren

Door een mentor, maatje, buddy of andere persoonlijke begeleider met de jongere mee te laten lopen

Het gaat hier om een vertrouwenspersoon of 'gids' die de jongeren voor en na hun 18^e jaar kan helpen op weg naar (in sommige gevallen beperkte) zelfstandigheid. Die – als zelfstandigheid niet mogelijk blijkt te zijn – dit ook in goede banen kan leiden.

Landelijk zijn er voorbeelden van maatjesprojecten, zoals

- ② Jouw Ingebrachte Mentor (JIM). Dit is een door de jongere zelfgekozen vertrouwenspersoon, zoals een tante, buurman, goede vriendin of sportcoach.
- ② Experienced Experts (ervaringsdeskundigheid inzetten), zoals in Amsterdam (Spirit):
"Wij bouwen in Amsterdam samen met andere organisaties (jeugdhulp, Wmo en GGZ) aan een Amsterdams breed platform van ervaringsdeskundige jongeren: Experienced Experts (ExpEx). Het gaat om 16 – 29 jarige jongeren die ervaring hebben met jeugdhulp. Om ervaringen en ervaringskennis op een functionele manier in te zetten, volgen de ExpEx een training. We zetten daarna ExpEx jongeren in als maatje van jongeren, als gesprekspartners van hulpverleners én als klankbord voor het ontwikkelen van beleid. Daarnaast volgen onze trainers en jongeren samen de training 'Ik ben er klaar voor', die in duo's (hulpverlener en jongere) aan andere jongeren als training zelfstandigheid in te zetten is."

Bovendien zijn er apps ontwikkeld die ondersteuning kunnen bieden, alles wat geregeld moet worden als je 18 wordt, overzichtelijk maken. Garage 2020 heeft zo'n app ontwikkeld. Er is een Kwikstart app voor jongeren van 16-23 jaar.

In Alkmaar zien we bijvoorbeeld dat de jongerencoach van Straatgeluid een belangrijke functie vervult als:

- 🕒 Vertrouwenspersoon en adviseur
- 🕒 Gids door de wereld van regels, voorzieningen, etc.
- 🕒 Opvang (huiskamersetting bieden, een tosti maken, etc.).

Ook Stichting Maria Magdalena in Alkmaar biedt een dergelijke functie, naast wonen en woonbegeleiding.

Hier is ook genoemd: financieel ondersteunen als het even tegenzit. En tegelijkertijd de jongere stevig blijven aanspreken op financiële zelfverantwoordelijkheid.

Kortom, het gaat om iemand die een aantal van de centrale functies die ouders in een 'normale' situatie hebben, vervult.

4.4 Flexibel aanbod creëren dat maatwerk mogelijk maakt

Belangrijk om meer flexibiliteit in het aanbod te brengen om het te vaak moeten verhuizen van plek naar plek te ondervangen. Flexibel aanbod is uiteraard alleen mogelijk als er voldoende aanbod is: woonplekken, ambulante begeleiding.

We zien duidelijk de behoefte aan meer kleinschalige woonvormen met een meer 'menselijke maat' (en mogelijkheden tot maatwerk), zowel bij JeugdzorgPlus als RIBW.

De transitie beschermd wonen (hoewel vanaf 2020 hoogstwaarschijnlijk nog niet onder gemeentelijke verantwoordelijkheid) maakt meer maatwerk mogelijk. Er is een tendens naar meer kleinschalige woonvormen: in groepen, meestal tussen 6 tot 8 plekken, wonend in een huis in de buurt, begeleiding varieert van 24 tot 16 uur. En meer en meer wordt ook gezocht naar mogelijkheden tot individueel wonen: zelfstandige woonruimte met begeleiding – ambulant in combinatie met oproepdienst.

We noemden eerder, bij 4.1, al enkele voorbeelden. Daarnaast zijn genoemd:

- 🕒 Stoelen met Kansen (ambulante begeleiding aan jongeren die thuis wonen) is een nieuw product dat RIBW onlangs, met financiering van de gemeente Hoorn, heeft ontwikkeld.
- 🕒 Experiment Alkmaar (containerwoningen, tiny houses); 'lichter' dan beschermd wonen.
- 🕒 Vanuit Parlan zijn ook uitstroomvoorzieningen (na Transferium) ontwikkeld, zoals de Weerenlaan. Concept van de Weerenlaan is kleinschalige voorziening (6 appartementen) middenin de stad, waaromheen een aantal losse (satelliet)appartementen. Met professionele begeleiding om langdurig te kunnen werken aan zelfstandigheid.
- 🕒 Magix Mix: studenten, jongeren en jongeren met lichte begeleidingsbehoefte wonen samen in een pand. Onder andere in Leiden en Amsterdam (Spirit).

Interessante voorbeelden van kleinschaligheid gecombineerd met persoonlijke begeleiding zijn de hierboven genoemde Stichting Maria Magdalena (Alkmaar) en Wijken voor Welzijn¹² (Zaanstad). De Stichting Maria Magdalena is bijvoorbeeld in veel opzichten een tegenpool van de 'systeemwereld' die vaak zo belemmerend is voor goede hulp. Een voorbeeld van hoe de 'leefwereld' van jongeren tot uitgangspunt is genomen:

Stichting Maria Magdalena (Alkmaar) draagt het motto 'Waar een wil is, is een weg.' De stichting werkt bewust zonder subsidie, beschikt over middelen uit privé vermogen, trekt inmiddels ook donateurs aan. We bieden aan jongeren tussen 13 en 24 jaar die gemotiveerd zijn om hun leven weer op de rit te krijgen, een (tijdelijke) woonplek en persoonlijke coaching (nadrukkelijk geen hulpverlening genoemd). We blijven hen steeds aanspreken op hun eigen verantwoordelijkheid, de intake is ook daarop gericht.

Stichting Maria Magdalena zetelt in een woonhuis, de woonkamer is het kantoor, twee jongeren wonen op twee andere kamers. In dezelfde straat bezit de stichting nog een huis waar drie jongeren wonen. Voor de rest zetten we de jongeren op andere kamers, bouwen in verband daarmee een netwerk van contacten op, betalen de borg als nodig.

De stichting biedt eigenlijk alles wat ouders in een normale, gezonde situatie aan hun kinderen die zelfstandig gaan wonen, geven: helpt aan een kamer (vooral op de particuliere markt), helpt waar nodig bij school, inkomen verwerven, financieel de boel op orde krijgen, verzekering regelen, bij dit alles heel belangrijk: eigen inzet en verantwoordelijkheid jongere zelf (is uitgangspunt). Betaalt als nodig ook de boodschappen, helpt de huur betalen als nodig, regelt een laptop voor school, betaalt schoolboeken.

Momenteel biedt de stichting aan 35 jongeren een thuis. De behoeften van de jongeren verschillen enorm: van heel intensief bij depressie/suïcidale gedachten (waar 'er zijn' en goed doorverwijzen naar professionele hulp aan de orde is), tot een gesprek zo nu en dan omdat alles heel goed gaat en de jongere alleen hoeft te weten dat er iemand is voor hem/haar.

Stichting Maria Magdalena wil bewust klein blijven om persoonlijk te kunnen zijn, de lijnen kort te houden en 'integraal'/samenhangend te kunnen werken; dit in verband met de ervaring van jongeren – die alleen geholpen zijn door iemand met wie ze een persoonlijke band voelen, die er voor hen is. Iemand bovendien die het overzicht kan houden over alles wat telt (alle leefgebieden). Jongeren zijn meestal gewend steeds weer andere hulpverleners te krijgen en ervaren dat afspraken niet nagekomen worden. Dan is er bijvoorbeeld bij de intake beloofd dat de poes mee mag in de kamer, maar als puntje bij paaltje komt, moet die toch weg – terwijl die voor zo'n meisje van groot belang is. Dat is meteen al zo'n slecht start, waarmee wantrouwen en onveiligheidsgevoel die vaak toch al groot zijn, nog meer groeien.

(uit interview met Sabrina de Bock van Stichting Maria Magdalena).

---

¹² Stichting Wijken voor Welzijn is biedt hulp jongeren 15-20 jaar (en de gezinnen) in de regio Noord Holland. Gericht op (toegroei naar) zelfstandigheid. Doel is zelfredzaamheid, zelfstandig wonen (meestal met budgetbeheer, meer of minder ambulante begeleiding) Bewust kleinschalige organisatie met specifieke doelgroep. Worden ingekocht vanuit de Jeugdwet.

4.5 Praktische belemmeringen verminderen

Er zijn verschillende adviezen om de weg naar zelfstandigheid van deze kwetsbare groep jongeren wat gemakkelijker te laten verlopen en een paar praktische belemmeringen te verminderen zodat zij op hun 18^e niet meteen schulden opbouwen (omdat hun ouders financieel niet inspringen):

- ⦿ Bezien of de mogelijkheden om een bijstandsuitkering aan te vragen voor deze kwetsbare doelgroep aangepast kunnen worden (verplichte zoekopdracht van 4 weken, naar werk).
- ⦿ Een 'startpakket' beschikbaar stellen met zaken (laptop voor school, ID, fiets of OV-kaart, etc.) waar ouders gewoonlijk voor zorgdragen. Via het Jongerenloket en de bijzondere bijstand kunnen jongeren deze zaken ook aanvragen, maar dit duurt minstens 6 tot 8 weken.

4.6 Overige adviezen

- ⦿ Onderscheid maken tussen wat op lokaal, op regionaal en op landelijk niveau moet worden opgelost.
- ⦿ We constateren op basis van de interviews dat over en weer soms beelden bestaan over elkaars handelswijze, die niet met elkaar stroken. Alleen al daarom is het goed het gesprek aan te gaan.
- ⦿ Om verandering te brengen en de systeemwereld beter op de leefwereld van de jongere te laten aansluiten, is het zinnig om klein te beginnen: aan de hand van specifieke, concrete casuïstiek betrokken partijen met elkaar laten praten en laten nadenken over oplossingen. Ook kunnen bij een dergelijke bijeenkomst een of twee jongeren uitgenodigd worden, bijvoorbeeld jongeren die in een vergelijkbare situatie hebben gezeten en hun perspectief op mogelijke oplossingen kunnen geven.

Bijlage: verantwoording

Bronnen voor verkrijgen landelijk beeld onder andere:

- ⦿ VNG/Nji: Van 18-min naar 18-plus; handreiking voor gemeenten bij de overgang van jeugd naar volwassenheid (augustus 2016)
- ⦿ Verslag Expertmeeting Overgang naar Volwassenheid (gemeente Amsterdam/WWS)

Informatie vanuit diverse gemeenten (documenten, soms aangevuld met een interview):

- ⦿ Haaglanden (knelpunten aansluiting 18-/18+)
- ⦿ Gemeente Nijmegen (Tussen schip en wal: analyse 18-/+ problematiek kwetsbare jongeren regio Nijmegen)
- ⦿ Leeuwarden
- ⦿ Rotterdam (Elke jongere telt. Programma Rotterdamse Risicjongeren 2016 – 2020)
- ⦿ Leidschendam en Voorburg
- ⦿ Zwolle (regionaal afsprakenkader uitstroom beschermd wonen en maatschappelijke opvang).

Lijst van geïnterviewde personen:

Alkmaar

- ⦿ Anne Judith Apeldoorn / DNO Doen (maatschappelijke opvang) (zit sinds 2017 ook in Zaanstad)
- ⦿ Bianca van Sante / klantmanager BW vanuit de Wmo
- ⦿ Nanno van Rede / RIBW
- ⦿ Renee Lammertink / RIBW
- ⦿ Sabrina de Bock / Stichting Maria Magdalena
- ⦿ Sjotine ter Velde Alkmaar / jeugddeskundige afdeling jeugd van de gemeente
- ⦿ Vanessa Macias / Straatgeluid
- ⦿ Vrank Post / Directeur bovenregionale voorzieningen Parlan (jeugdzorgPlus)
- ⦿ Zes jongeren/jongvolwassenen (via Straatgeluid)

Hoorn

- ⦿ Josanne Boon / de Steenuil Enkhuizen
- ⦿ Linda Oud / de Steenuil Enkhuizen
- ⦿ Marian Boon / de Steenuil Enkhuizen
- ⦿ Sabine Brouwer / de Steenuil Enkhuizen
- ⦿ Sandor van der Waal / manager gebiedsteams
- ⦿ Twee jongeren/jongvolwassenen (via de Steenuil Enkhuizen)

Zaanstad

- ⦿ Camiel Kuiper / RIBW ZWWF
- ⦿ Christine Bos / projectleider Stoelen met Kansen
- ⦿ Ineke de Wolff, RIBW ZWWF

- ③ Jelmer van Roij / Stichting Wijken voor Welzijn
- ③ Liesbeth Postma /de Koppeling Amsterdam (Spirit/JeugdzorgPlus)
- ③ Suzanna Roland / Triversum (poli in Purmerend)
- ③ Jeugdteams Zaanstad

Overig

- ③ Brechje Kuipers / Spirit (programma 16- 27)
- ③ Maria Buur / regio Nijmegen (programmaleider 18-/18+)

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 368
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oevers in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelvuldig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening

Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise

Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers..

DSP-groep is ISO 9001:2008 (kwaliteitsmanagement) gecertificeerd en aangesloten bij VBO en OOA.

